

Frankrikes försvarsindustri och vapenexport under president Macron – sammanfattning

Carina Gunnarson

Detta memo sammanfattar innehållet i rapporten *Frankrikes försvarsindustri och vapenexport under president Macron – kontinuitet och förändring*. I rapporten analyseras den franska statens roll i fransk försvarsindustri och vapenexport med ett särskilt fokus på president Macrons två mandatperioder (2017–2022; 2022-). Tre övergripande frågor strukturerar studien: Vilken betydelse har Frankrikes försvarsindustri i landets försvars- och säkerhetspolitik? Vilken relation har den franska staten till fransk försvarsindustri? Vilka instrument och metoder använder politiska och statliga aktörer för att främja Frankrikes vapenexport?

MEDE EN PERMANENT stol i FN:s säkerhetsråd, en global närvaro genom utomeuropeiska territorier och en oberoende kärnvapenstyrka vill Frankrike vara en balanserande makt och en aktör i det internationella samfundet. En central tanke i fransk säkerhets- och försvarspolitik är strategisk autonomi, som innebär att Frankrike ska ha förmåga att självständigt göra bedömningar, fatta beslut och agera. Samtidigt betonas att Frankrike är beroende av samarbete med andra EU-stater och Nato-allierade. Med anor som går tillbaka till 1600-talet har försvarsindustrin en nyckelroll i Frankrikes säkerhets- och försvarspolitik och ses som en förutsättning för landets oberoende och strategiska autonomi.

Den franska konstitutionen ger den exekutiva makten ett starkt inflytande över landets försvars- och utrikespolitik, där presidenten har en tongivande roll. Macron har under sina två mandatperioder gjort stora satsningar på försvarsområdet, vilket uttrycks genom ökad försvarsbudget och en omställning av den franska försvarsmakten. Den nya försvarsplan som antogs 2023 för perioden 2024–2030 innebär att budgeten under denna period uppgår till 413,3 miljarder euro. Försvarsplanen innebär att den franska försvarsmaktens materiel ska moderniseras och att inriktningen för försvarsmakten ska ställas om från insatser mot kontrateror till högintensitetskonflikt.

Satsningarna är tydligt präglade av det försämrade säkerhetsläget i världen och i Europa. Macron introducerade begreppet ”krigsekonomi” vid ett uppmärksammat

tal vid vapenmässan *Eurosatory* i Paris 2022. Det innebär bland annat att försvarsindustrins produktion ska skalas upp, att leveranstider ska kortas ned och att byråkratiska processer ska förenklas.

Den franska försvarsmakten har stor bredd, en hög teknologisk nivå och är anpassad för militära insatser i olika operationsmiljöer. Fransk försvarsindustri är utformad enligt en arsenalslogik för att täcka den franska försvarsmaktens behov. Bredden på produktionen omfattar materiel från havsbotten till rymden. Frankrike utvecklar och producerar stridsflygplan, transport- och tankflygplan, helikoptrar, stridsvagnar, pansarskyttefordon, ytstridsfartyg, taktiska (SSN) och strategiska atomdrivna ubåtar (SSBN), rymdsystem, avancerade ledningssystem (C4ISR) samt kärnvapen. Den franska kärnvapenstyrkan är en dyad – sjöburen och luftburen – som är inhemskt producerad av franska företag.

Försvarsindustrin har en ekonomisk och social dimension och är koncentrerad till vissa regioner; den flygtekniska industrin återfinns i sydvästra Frankrike, medan produktionen till flottan är koncentrerad till Bretagne. Försvarsindustrin omsätter cirka 30 miljarder euro per år och representerar 210 000–220 000 arbetstillfällen i Frankrike. Försvarsindustrin är hierarkisk och domineras av stora företagsgrupper som Airbus, Ariane, Thales, Safran, Dassault Aviation, Arqus, Naval Group, MBDA och KNDS. Antalet underleverantörer till de stora affärsgrupperna är stort och består av cirka 4 500 små- och medelstora företag.

Statens relation till fransk försvarsindustri har förändrats över tid men är fortfarande betydande. Privatiseringar började genomföras under 1990-talet, men franska staten är alltjämt aktieägare, men med stora variationer mellan olika företagsgrupper: Dassault Aviation är familjeägt, medan franska staten är huvudägare i Naval Group. Staten har även en central roll som kund, utvecklare av nya vapenprogram samt för underhåll av materiel. De statliga upphandlingarna går i hög grad till de stora företagsgrupperna och till företag som är verksamma i Frankrike. Ökad uppmärksamhet har riktats mot små- och medelstora företag samt uppstartsbolag under president Macron.

Vapenexporten är central för finansieringen av försvarsindustrin. Frankrike är världens näst största vapenexportör, efter USA, med en andel av 9,6 procent av den totala vapenexporten. Exporten har traditionellt varit inriktad på marknader utanför Europa. Under perioden 2017–2024 gick 38 procent till Asien och Oceanien, 34 procent av vapenexporten till Mellanöstern och 11 procent till Europa. Den indopacifiska regionen har vuxit fram som en ny marknad för fransk vapenexport. Frankrikes fem främsta exportmarknader 2017-2024 var Indien, Qatar, Egypten, Grekland och Singapore. Frankrikes ökade vapenexport bärs i hög grad av stora plattformar, där exporten av stridsflygplanet Rafale har utvecklats till en exportsuccé. Vapenexporten har starkt politiskt stöd och är generellt inte en fråga som mobiliserar opinionen, även om kritik har förekommit mot landets vapenexport till Saudiarabien. Den europeiska marknaden har fått ökad prioritet, där Sverige identifieras som en viktig samarbetspartner.

Frankrike arbetar aktivt med exportfrämjande. Presidenten och ministrar är aktivt involverade i exportfrämjandet som av myndigheter beskrivs som ”pragmatiskt”. Det franska försvarsdepartementets *Direction générale de l'armement*, DGA, har en nyckelroll för att leda och samordna statens stöd, leda förhandlingar samt ge stöd i samband med exportkontroll. Det franska utrikesdepartementet har sedan 2012 en mer aktiv roll i vapenexportfrämjandet. Franska försvarsmakten exponerar fransk försvarsmateriel genom att delta i övningar och internationella operationer, vilket beskrivs som en framgångsfaktor.

En illustrerande fallstudie av Frankrikes vapenexport till Indien visar hur flera faktorer bidrar till fransk vapenexport såsom ländernas långvariga relationer, strategiska samarbetsavtal sedan 1998, gemensamma övningar, politiskt stöd från högsta nivå samt försvarsindustriella samarbetsavtal. Inslagen av *offset*, olika former av industriella kompensationer, är betydande och omfattar exempelvis lokal produktion av delar av flygplanskroppen till stridsflygplanet Rafale.

Frankrikes säkerhets- och försvarspolitik under president Macrons två mandatperioder kännetecknas av såväl kontinuitet som förändring. Flera utmaningar och dilemman för Frankrikes försvarsindustri och vapenexport identifieras och diskuteras i rapporten, såsom anpassning av fransk försvarsmateriel till exportmarknaden, leveranstider, små- och medelstora företags sårbarhet, konsekvenser av *offset* för Frankrikes inhemska försvarsindustri samt Frankrikes inriktning på export av större vapensystem.

Sedan parlamentsvalet 2022 saknar regeringen egen majoritet i parlamentet, som kännetecknas av partipolitisk splittring efter Macrons beslut att upplösa nationalförsamlingen och utlysa nyval 2024. Politisk instabilitet i Frankrike bedöms inte påverka försvarspolitikens inriktning, som har starkt stöd hos de flesta partier. På lite längre sikt kan Frankrikes budgetunderskott underminera Frankrikes ekonomiska möjligheter till ytterligare satsningar, även om landets försvar och försvarsindustrin idag är prioriterade och har politiskt stöd i parlamentet.

Hur det inrikespolitiska landskapet kommer att gestalta sig efter president- och parlamentsvalen 2027 är i dag betydligt svårare att sia om. De två kontrahenter som strukturerat fransk politik under närmare tio år – Macron och Marine Le Pen – kommer inte att kunna ställa upp i valet, då detta skrivs. Macron har då fullgjort sina två mandatperioder och Le Pen får inte ställa upp igen om domen från april 2025 står fast vilken innebär att Le Pen inte får kandidera i politiska val under en femårsperiod på grund av förskingring av offentliga medel. Mot bakgrund av Nationell samlings stärkta ställning och partipolitisk splittring mellan övriga partier kan valen 2027 leda till förändringar i Frankrikes säkerhets- och försvarspolitiska ställningstaganden. ■

Carina Gunnarson är docent i statskunskap och forskningsledare vid enheten för Euroatlantisk säkerhetspolitik.